

ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ ЗА УЧАСТЮ СУДДІ: ЧИ Є ЕФЕКТИВНОЮ ЦЯ ПРОЦЕДУРА?

Статтю присвячено вивченню ефективності застосування інституту врегулювання спору за участю судді через аналіз судової практики в усіх видах судочинства в судах першої інстанції, окрім кримінального. Зазначено, що з 2017 р. в судовій практиці з'явився абсолютно новий процесуальний інститут врегулювання спору за участю судді. Його запровадження в українське процесуальне законодавство мало на меті розвантажити судову систему. Однак, чи виконав цей інститут основне завдання, можливо з'ясувати через аналіз судової практики. У статті здійснено аналіз судової практики за весь час існування цього інституту в цивільному, адміністративному та господарському судочинстві з метою визначення частоти його застосування на практиці. З'ясовано, що врегулювання спору за участю судді в адміністративному судочинстві фактично не застосовується. Далі на підставі аналізу 100 справ за останній період визначено категорії справ, де врегулювання спору за участю судді застосовувалося частіше. Зроблено висновок, що на сьогодні інститут врегулювання спору за участю судді не набув широкого застосування та поки що його ефективність є незначною.

Ключові слова: інститут врегулювання спору за участю судді, позовне провадження, цивільне судочинство, адміністративне судочинство, господарське судочинство.

Постановка проблеми. З набуттям чинності наприкінці 2017 р. в новій редакції трьох процесуальних кодексів, а саме Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) та Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), в законодавстві й, відповідно, в судовій практиці було запроваджено новий інститут судочинства – інститут врегулювання спору за участю судді. Однак ефективність того чи іншого інституту визначається не лише нормами права, а й передовсім його практичним застосуванням. Саме аналіз судової практики дає змогу визначити прогалини, суперечності та недоліки законодавчого регулювання. Інститут врегулювання спору за участю судді не є винятком. Аналіз наявної судової практики за роки застосування інституту врегулювання спору за участю судді дасть розуміння того, як цей інститут діє де-факто в місцевих судах у різних видах судочинства та застосовується в різних категоріях справ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на новизну інституту врегулювання спору за участю судді, його дослідженню присвячено цілу низку наукових праць. У юридичній науковій літературі цей інститут вивчали О. Гетманцев, О. Грабовська, Т. Кисельова, Н. Коротка, О. Можайкіна, Н. Петренко,

Ю. Притика, Л. Романадзе, О. Тиханський, С. Фурса, Я. Головачов, С. Дяченко, В. Барановська, Н. Кучерук, Н. Бондаренко-Зелінська та ін. Основну увагу вчені приділяли інституту врегулювання спору за участю судді в цивільному процесі, хоча цей інститут також закріплений в адміністративному й господарському процесах. Зокрема, цьому інституту присвячено дисертаційне дослідження В. Прушак «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України» (2020). У ньому авторка охарактеризувала теоретичні засади інституту врегулювання спору за участю судді, зазначила принципи, на яких здійснюється ця процедура, та розглянула особливості правового статусу судді в цій процедурі.

Метою статті є проаналізувати наявну судову практику цивільного, господарського та адміністративного судочинства та на підставі цього аналізу визначити, чи є інститут врегулювання спору за участю судді поширеним та ефективним.

Виклад основного матеріалу. Маємо констатувати, що Україна за всі роки незалежності все ще перебуває в процесі побудови системи альтернативних способів врегулювання спору. Інститут врегулювання спору за участю судді (далі – інститут), впроваджений у всі види судочинства, окрім кримінального, мав на меті

«виключно спробу вирішити спір між сторонами до початку судового розгляду з метою економії часу та судових витрат сторін, обрання сторонами можливих спільних варіантів вирішення спору, які забезпечать заощадження часу та уникнення додаткових витрат на примусове виконання рішення»¹. Врегулювання спору за участю судді є одночасно самостійним альтернативним способом вирішення цивільно-правових спорів та інститутом цивільного процесуального права². Його закріплення в українському процесуальному законодавстві також повною мірою відповідає Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R (86) 12 державам-членам щодо заходів з попередження та зменшення надмірного робочого навантаження в судах, прийнятій ще у 1986 р., де одним з основних заходів передбачено покладення на суддів обов'язку сприяти дружньому врегулюванню спорів усіма можливими методами і з всіх дотичних питань до початку судового провадження у справі чи на будь-якому етапі такого провадження³.

Отже, якою є ситуація в судах щодо застосування цього інституту? У якому виді судочинства – цивільному, господарському чи адміністративному – він застосовується частіше? Для відповіді на ці запитання проаналізуємо судову

Для аналізу судової практики було взято декілька критеріїв. Перший із них – це суди першої інстанції, оскільки застосування цього інституту можливе лише в судах цієї інстанції. Причому до уваги було взято суди усіх видів судочинства, де закріплено цей інститут.

Другий критерій – це рік. У цьому випадку було обрано два підходи. Перший підхід – це виявити загальну кількість справ за весь час існування цього інституту, а саме з грудня 2017-го по березень 2021 р. А другий – це аналіз останніх 100 судових справ, які було знайдено в ЄДРСР у період з жовтня 2020 р. по березень 2021 р. Крім того, для пошуку справ, у яких було ініційовано або застосовано інститут, використано комбінований метод пошуку за фільтрами та ключовими словами («врегулювання спору за участю судді»).

Якою є загальна статистика? У період з кінця 2017 р. (рік запровадження інституту) до дати аналізу (14.03.2021) було знайдено в ЄДРСР лише 783 справи (табл. 1). Це дуже незначна кількість, враховуючи, що на розгляді в судах України перебуває понад 2 мільйони справ.

Розподіл за видами судочинства та роками свідчить про незначне застосування цього інституту. Більше того, в адміністративному судочинстві ситуація є взагалі показовою.

Таблиця 1. Кількість справ, у яких був ініційований/застосований інститут врегулювання спору за участю судді

Рік	Загалом	Адміністративні	Господарські	Цивільні
2017 (грудень)	9	0	0	9
2018	225	15	148	62
2019	258	22	132	104
2020	243	21	103	119
2021 (до 14.03.2021)	48	0	19	29
Всього	783	58	402	323

практику через Єдиний державний реєстр судових рішень. Оразу варто зазначити, що на сьогодні немає єдиних статистичних даних щодо застосування цього інституту судами України. Так само як і немає єдиного аналізу та узагальнення застосування цього інституту в Україні, що дозволило б певним чином зрозуміти наявні проблеми. Є узагальнення по окремих судах за перше півріччя 2018 р.

¹ Ярослав Головачов, «Врегулювання спорів за участю судді: “Що?” і “Як?”», *Юридична газета* 9 (715), 13 травня, 2020, <https://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/vregulyuvannya-sporiv-za-uchastyu-suddi-shcho-i-yak.html>.

² Валерія Прушак, «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України» (дис. доктора філософії за спец. 081 – Право, Нац. ун-т «Одеська юридична академія», 2020), 3.

³ http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_5.pdf

На нашу думку, незастосування інституту може бути зумовлено кількома причинами.

По-перше, недовіра учасників процесу до судової системи України. Як відомо, на жаль, довіра до судової влади в Україні є дуже низькою. За результатами нещодавно проведеного Центром Разумкова на замовлення Офісу Ради Європи в Україні соціологічного дослідження щодо ставлення українців до судів, українським судам повністю довіряють лише 1,7 % респондентів⁴. Оскільки суддя у разі застосування цього інституту може зустрічатися з кожним із учасників процесу окремо, то інша сторона не може бути певна в повній

⁴ Дослідження Центру Разумкова з 9 по 14 жовтня 2020 року в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей.

безсторонності ставлення до своєї справи. На цей аспект також вказують і судді⁵.

По-друге, небажання учасників справи змінювати суддю. Згідно з ч. 4 ст. 204 ЦПК України, ч. 4 ст. 189 ГПК України та ч. 4 ст. 188 КАС України у разі, якщо відбулося припинення врегулювання спору за участю судді, то справа передається на розгляд іншого судді^{6,7,8}. Тобто справу буде розглядати не той суддя, що відкрив провадження у справі, а інший суддя, що, безумовно, може не задовольняти одну зі сторін спору. Але в цій ситуації також варто погодитися з думкою окремих учених і практиків, що інколи цей інститут може використовуватися й з метою затягування процесу, а отже відбувається зловживання правом^{9,10}.

По-третє, недостатність правової культури у самих учасників процесу, які дуже часто в емоційному стані не готові йти на поступки один одному. На жаль, в Україні немає статистики щодо такого чинника у питанні звернення до суду, як психологічне ставлення сторін одне до одного, небажання сторін бачити одне одного, сідати за стіл переговорів. А в багатьох випадках саме це допомогло б уникнути спору як такого взагалі.

Стосовно ж адміністративного судочинства практики вказують ще й на особливість суб'єктного складу¹¹. Вважаємо, що варто погодитися з цією позицією. Адже, на нашу думку, складно примирити учасників, наприклад, податкової справи, коли вирішуються питання, пов'язані з інтересами держави. Проте абсолютно реально застосовувати цей інститут у справах, пов'язаних із прийняттям на публічну службу або звільненням з неї.

По-четверте, можливо, недостатня підготовка суддів щодо вміння примирити сторони. Зрозуміло, що цей інститут є новим і потребує певних умінь і навичок з боку судді. На нашу думку, пропозиція Н. Бондаренко-Зелінської щодо необхідності якісної професійної підготовки

суддів у сфері врегулювання конфліктів на засадах примирення є слушною¹².

Тепер перейдемо до аналізу 100 останніх справ з ініціюванням/застосуванням інституту (табл. 2). Згідно з результатами аналізу, зі 100 справ, де одна зі сторін ініціювала процедуру інституту, цю процедуру не було призначено у 64 справах. Причинами цього були відмова або відсутність згоди іншої сторони справи. У 32 справах зі 100 хоча сторони й погодилися на врегулювання спору за участю судді, проте примирення досягнуто не було через відмову однієї чи обох сторін уже в процесі застосування цієї процедури або закінчення процесуального строку. І лише у 4 справах сторони досягли примирення й уклали мирову угоду, 3 з яких стосувалися сімейних спорів, а 1 – трудового. Такі дані свідчать про низьку готовність сторін йти на компроміси або визнавати свої обов'язки, адже в переважній більшості справ інша сторона навіть не була зацікавлена в можливості мирного розв'язання конфлікту, що ще раз підтверджує нашу думку, висловлену вище, про недостатність правової культури в учасників справи.

За результатами аналізу 100 справ можна чітко виділити декілька категорій справ, де цей інститут застосовувався частіше: сімейні – 18 %, кредити – 13 %, оренда – 6 % (див. рис. 1).

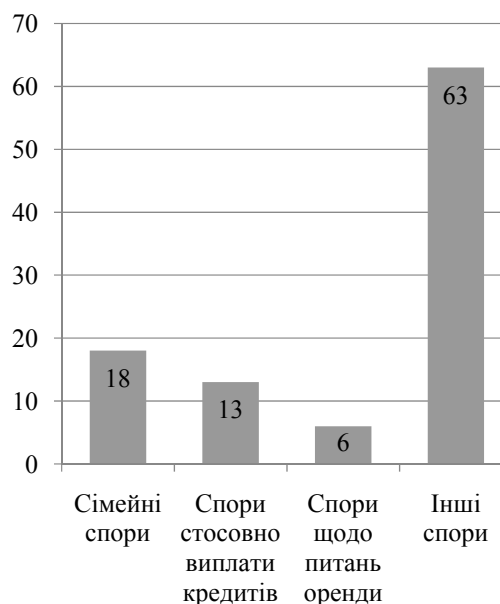

Рис. 1. Категорії справ, у яких застосовувався інститут врегулювання спору за участю судді, %

⁵ Головачов, «Врегулювання спорів за участю судді».

⁶ Цивільний процесуальний кодекс України, 1618-IV, 1 липня 2021, База даних «Законодавство України».

⁷ Господарський процесуальний кодекс України, 1798-XII, 1 липня 2021, База даних «Законодавство України».

⁸ Кодекс адміністративного судочинства України, 2747-IV, 1 липня 2021, База даних «Законодавство України».

⁹ Головачов, «Врегулювання спорів за участю судді».

¹⁰ Сергій Дяченко, В. Барановська, «Судова практика врегулювання спорів за участю судді в цивільному судочинстві», *Юридичний науковий електронний журнал* 9 (2020): 75–7, http://www.lsej.org.ua/9_2020/18.pdf

¹¹ Ніна Кучерук, «Урегулювання адміністративного спору за участю судді: чому не діє?», *Закон і бізнес*, https://zib.com.ua/ua/139127-ureguluvannya_adminsporu_za_uchastyu_suddi_chomu_ne_die.html

¹² Надія Бондаренко-Зелінська, «Врегулювання спору за участю судді: проблеми та перспективи застосування», *Університетські наукові записки* 67–68 (2018): 62–70, <http://old.univer.km.ua/visnyk/1786.pdf>

Таблиця 2. Аналіз 100 останніх справ з ініціацією/застосуванням інституту врегулювання спору за участю судді

Результат використання інституту: *інститут не відбувся; *примирення не досягнуто; *примирення досягнуто		Форма судочинства (Ц/Г/А)	Категорія справи	Реєстраційний номер рішення	Результат використання інституту: *інститут не відбувся; *примирення не досягнуто; *примирення досягнуто		Форма судочинства (Ц/Г/А)	Категорія справи	Реєстраційний номер рішення	
X		Ц	Кредитні	82463816		X	Ц	Інші	84863561	
	X	Г	Корпор.	95304421	X		Г	Інші	93854303	
X		Ц	Інші	94568115	X		Г	Оренда	93855820	
	X	Ц	Аліменти	86473157	X		Ц	Кредитні	93912162	
X		Ц	Сімейні	95191391		X	Ц	Сімейні	74903637	
X		Ц	Кредитні	92651844	X		Ц	Інші	92352750	
	X	Ц	Сімейні	91252739		X	Ц	Інші	74367976	
X		Ц	Невик. Д.	91962325	X		Ц	Інші	86198765	
X		Г	Корпор.	95270308		X	Г	Інші	92002080	
X		Ц	Кредитні	95094894	X		Ц	Невик. Д.	93752430	
X		Ц	Інші	95062384		X	Г	Інші	81557483	
X		Ц	Кредитні	94995698	X		Ц	Сімейні	93819848	
X		Г	Невик. Д.	95239825	X		Ц	Кредитні	93908791	
X		Г	Оренда	95202175		X	Ц	Інші	86871891	
X		Ц	Кредитні	95177829	X		Ц	Інші	93463898	
	X	Г	Оренда	94797628	X		Ц	Кредитні	93439603	
		X	Ц	Сімейні	94718864	X		Г	Невик. Д.	93699741
X		Ц	Кредитні	93076916	X		Г	Невик. Д.	93398279	
		X	Ц	Сімейні	94147426		X	Ц	Сімейні	93393953
	X	Ц	Спадкові	80790789	X		Г	Інші	93661211	
X		Г	Невик. Д.	93700394	X		Г	Невик. Д.	93533263	
X		Ц	Інші	94756981		X	А	Інші	78011530	
X		Ц	Кредитні	94587559	X		Ц	Інші	93308181	
	X	Ц	Сімейні	93920302	X		Ц	Інші	93162122	
	X	Ц	Інші	88638117	X		Ц	Кредитні	93162157	
	X	Г	Корпор.	92770392	X		Г	Невик. Д.	93101724	
X		Г	Інші	94666084	X		Ц	Інші	93089186	
X		Г	Невик. Д.	94655590	X		Г	Невик. Д.	93218839	
X		Ц	Інші	94791017		X	Ц	Інші	73972336	
X		Ц	Невик. Д.	94546032		X	Г	Оренда	91290484	
X		Ц	Кредитні	94307863	X		Ц	Кредитні	92942869	
	X	Г	Невик. Д.	91783843	X		Г	Інші	93118270	
X		Г	Оренда	94361811	X		Г	Невик. Д.	93071380	
	X	Ц	Сімейні	94147426	X		Ц	Інші	92404510	
	X	Г	Корпор.	92172080		X	Ц	Трудові	79201250	
X		Ц	Сімейні	90065982	X		Ц	Інші	92837813	
	X	Г	Інші	93263073	X		Ц	Сімейні	94010766	
X		Ц	Інші	94436335		X	Ц	Сімейні	91514958	
X		Г	Невик. Д.	91370263	X		А	Податки	92779471	
X		Г	Невик. Д.	93854056	X		Ц	Інші	92667554	
	X	Ц	Сімейні	94017316	X		Ц	Інші	87193361	
X		А	Податки	92009203	X		Г	Оренда	92704101	
X		Ц	Невик. Д.	93935225		X	Г	Інші	73127261	
	X	Ц	Сімейні	93393953	X		Г	Інші	92770608	
X		Г	Невик. Д.	93148877	X		Г	Інші	92734274	
X		Ц	Інші	93954246	X		Ц	Невик. Д.	91983759	
	X	Ц	Сімейні	87666409		X	Ц	Невик. Д.	87884755	
	X	Ц	Сімейні	72904395			X	Ц	Сімейні	92431975
	X	А	Інші	92160043			X	Ц	Трудові	92365672
X		Г	Інші	92617754		X	Г	Невик. Д.	87804820	

Примітки: Ц – цивільні; Г – господарські; А – адміністративні; Корпор. – корпоративні відносини; Невик. Д. – невиконання договору; Інші – інші категорії, у яких частота справ 1–3.

Можна зробити висновок, що в сімейних спорах сторони більш схильні до примирення через тривалі сімейні стосунки, а в спорах стосовно кредитів – через бажання кредитора виконання боржником свого обов'язку, хоч навіть подекуди частково, але швидше, ніж за виконавчим провадженням (час – це також гроші).

Аналізуючи практику за видами судочинства (див. гістограму на рис. 2), можна помітити як малу кількість адміністративних справ, так і певну «міграцію» застосування інституту з господарського у цивільне судочинство. Також можна простежити ефективність застосування інституту в різних видах судочинства. Серед аналізованих 100 справ: 61 цивільна, 35 господарських, 4 адміністративних. З 64/100 справ, у яких інститут не застосовували: 38 – цивільних, 24 – господарських, 2 – адміністративних. Серед 32/100, у яких інститут застосовано: 19 – цивільних, 11 – господарських, 2 – адміністративних.

апеляційного суду по врегулюванню спору за участю судді за перше півріччя 2018 р. із 15 справ, де було застосовано цей інститут, ситуація така: сімейні спори – 7/15, кредитні правовідносини – 3/15, відшкодування шкоди – 3/15¹³. Згідно з результатами аналізу наведених цивільних справ (табл. 2), справи про сімейні спори та кредитні правовідносини все ще є найбільш актуальними для цього інституту.

Серед господарських справ найчастіше інститут використовується у справах з невиконання або неналежного виконання певного договору між сторонами (у 3 із 17 справ інститут був реалізованим).

Розгляд категорій адміністративних справ, на нашу думку, не може бути показовим через малу кількість справ.

Отже, результати аналізу судової практики свідчать, що за неповних чотири роки після запровадження інституту він поки що не набув

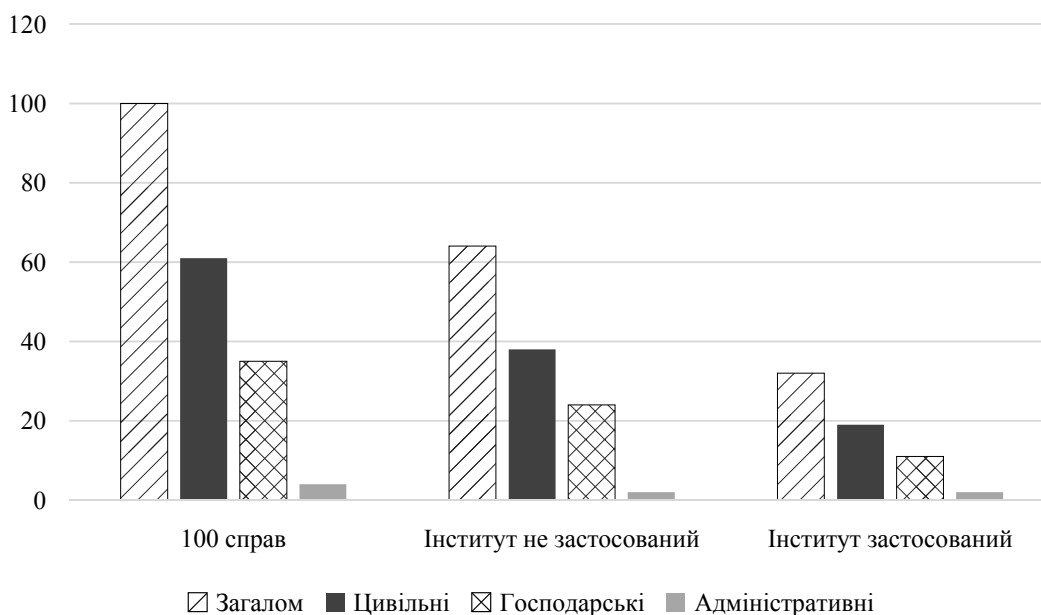

Рис. 2. Кількість справ, у яких застосовано інститут врегулювання спору за участю судді, за видами судочинства

Справи, у яких відбулося примирення (чотири справи), належать до цивільного судочинства. Такі показники свідчать про більшу актуалізацію та перспективу інституту саме в цивільному судочинстві.

Аналізуючи категорії справ за різними видами судочинства, слід зазначити таке.

Якщо подивитися відповідні узагальнення різних судів, зроблені ще у 2018 р., то можна помітити, що ситуація щодо категорій справ за 2019–2021 рр., де цей інститут застосовувався частіше, істотно не змінилася. Згідно з Узагальненням судової практики Харківського

популярності та застосовується рідко. Проте це не означає, на нашу думку, що його треба виключати з процесуального законодавства. Якщо звернутися до досвіду країн, де подібний інститут застосовують багато років, та врахувати особливості української правової культури, то цей інститут має добру перспективу.

Наприклад, у Канаді існує інститут *Judge Assisted Dispute Resolution*. Адвокат, голова комітету з міжнародних відносин Національної асоціації адвокатів України (НААУ) Андрій Костін

¹³ https://hra.court.gov.ua/sud4818/inshe/inf_court/uzag18c2

після візиту до Канади розповідає, що ця процедура може бути обов'язковою або добровільною залежно від категорії справи та провінції країни. Суддя викликає сторони і в закритому режимі проводить загальну зустріч. Суддя оцінює обставини справи, судову практику і спрямовує сторони на досягнення компромісу¹⁴. На нашу думку, з досвіду Канади в українську практику варто запровадити обов'язкове застосування інституту в певних категоріях справ. З огляду на українську судову практику можна запропонувати обов'язкове врегулювання спору за участю судді в трудових, сімейних та кредитних справах. Крім того, щоб не виникало проблем з довірою до судді, доцільно в процесуальному законодавстві передбачити проведення лише спільних нарад.

З досвіду таких країн, як Німеччина, Франція, Нідерланди, Австрія, варто взяти і запровадити в українському процесуальному законодавстві інститут судді-посередника/медіатора¹⁵. Однак законодавчо потрібно дуже чітко прописати його повноваження, щоб відмежувати від медіатора як такого взагалі.

Висновки

За результатами аналізу судових справ судів першої інстанції цивільного, господарського та адміністративного судочинства можна зробити висновок, що кількість справ з ініціативою/застосуванням інституту врегулювання спору

за участю судді в порівнянні із загальною кількістю справ (понад 2 мільйони) є надто малою. Цей інститут хоч і використовується, але дуже рідко. Застосування з 2018-го по 2021 р. інституту є доволі сталим. В адміністративному судочинстві, на відміну від господарського і цивільного, цей інститут майже не застосовується. При цьому в господарському судочинстві за останній час спостерігається зменшення кількості випадків застосування інституту, тоді як у цивільному судочинстві навпаки – збільшення.

Отже, можна констатувати, що станом на сьогодні цей інститут майже не використовується в судовій практиці, а тому покладені на нього завдання, зокрема фінансові, скорочення кількості справ тощо, не можна вважати виконаними.

Проте статистика щодо застосування інституту свідчить, що деякі категорії справ вирізняються за кількістю справ, де він усе-таки був використаний. Наведені дані є актуальними і можуть слугувати орієнтиром, щодо яких справ інститут врегулювання спору за участю судді є дієвим та повинен розвиватися.

Однак, незважаючи на зазначене вище, інститут врегулювання спору за участю судді має добрі перспективи використання. Підвищення використання інституту, а отже і його ефективності, можливе через популяризацію інституту передовсім серед адвокатів. Крім того, варто: а) запровадити обов'язкове використання інституту в певних категоріях справ (наприклад, трудових, сімейних та кредитних); б) запровадити інститут суддів-медіаторів, а також розширити повноваження для таких суддів-посередників/медіаторів; в) передбачити проведення лише спільних зустрічей.

Список використаної літератури

- Бондаренко-Зелінська, Надія. «Врегулювання спору за участю судді: проблеми та перспективи застосування». *Університетські наукові записки* 67–68 (2018): 62–70. <http://old.univer.km.ua/visnyk/1786.pdf>
- Головачов, Ярослав. «Врегулювання спорів за участю судді: “Що?” і “Як?”». *Юридична газета* 9 (715), 13 травня, 2020. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/vregulyuvannya-sporiv-za-uchastyu-suddi-shcho-i-yak.html>
- Господарський процесуальний кодекс України, 1798-ХІІ, 01.07.2021. *База даних «Законодавство України»*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/conv#n2985>
- Дослідження Центру Разумкова з 9 по 14 жовтня 2020 року в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. <https://fm.coe.int/annex-1-representative-survey/1680a0c2af>
- Дяченко, Сергій, В. Барановська. «Судова практика врегулювання спорів за участю судді в цивільному судочинстві». *Юридичний науковий електронний журнал* 9 (2020): 75–7. http://www.lsej.org.ua/9_2020/18.pdf
- Кодекс адміністративного судочинства України, 2747-ІV, 01.07.2021. *База даних «Законодавство України»*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/conv#n10961>
- Костін, Андрій. «Система правосуддя в Канаді: судді, які допомагають вирішувати спори, та адвокати, які захищають суддів». *Вісник НААУ* 9 (2015): 19–24. <https://unba.org.ua/assets/uploads/news/publikacii/kostin-canada.pdf>
- Кучерук, Ніна. «Урегулювання адміністративного спору за участю судді: чому не діє?». *Закон і бізнес*. https://zib.com.ua/ua/139127-uregulyuvannya_adminsporu_za_uchastyu_suddi_chomu_ne_die.html
- Прушак, Валерія. «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України». Дис. доктора філософії за спец. 081 – Право, Нац. ун-т «Одеська юридична академія», 2020.
- Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R (86) 12 державам-членам щодо заходів з попередження та зменшення надмірного робочого навантаження в судах. http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_5.pdf
- Узагальнення судової практики Харківського апеляційного суду по врегулюванню спору за участю судді: практична реалізація новели глави 4 розділу III ЦПК України за I півріччя 2018 року. https://hra.court.gov.ua/sud4818/inshe/inf_court/uzag18c2
- Цивільний процесуальний кодекс України, 1618-ІV, 01.07.2021. *База даних «Законодавство України»*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/conv#n7600>

Bibliography

- Bondarenko-Zelinska, Nadiia. "Disputes resolution with the participation of a judge: problems and prospects." *University Scientific Notes* 67–68 (2018): 62–70. <http://old.univer.km.ua/visnyk/1786.pdf> [in Ukrainian].
- Civil Procedure Code of Ukraine, 1618-IV, 01.07.2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/conv#n7600> [in Ukrainian].
- Code of Administrative Procedure of Ukraine, 2747-IV, 01.07.2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/conv#n10961> [in Ukrainian].
- Commercial Procedural Code of Ukraine, 1798-XII, 01.07.2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/conv#n2985> [in Ukrainian].
- Diachenko, Serhii, and V. Baranovska. "Judicial practice of dispute resolution with the participation of a judge in civil proceedings." *Legal Scientific Electronic Journal* 9 (2020): 75–7. http://www.lsej.org.ua/9_2020/18.pdf [in Ukrainian].
- Generalization of judicial practice of the Kharkiv Court of Appeal on dispute settlement with the participation of a judge: practical implementation of the novella of Chapter 4 of Section III of the CPC of Ukraine for the first half of 2018. https://hra.court.gov.ua/sud4818/inshe/inf_court/uzag18c2 [in Ukrainian].
- Holovachov, Yaroslav. "Settlement of disputes with the participation of a judge: «What?» and «How?»." *Legal Newspaper* 9(715), May 13, 2020. <https://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/vregulyuvannya-sporiv-za-uchastyu-suddi-shcho-i-yak.html> [in Ukrainian].
- Kostin, Andrii. "The justice system in Canada: judges who help resolve disputes, and lawyers who protect judges." *Visnyk of NAAU* 9 (2015): 19–24. <https://unba.org.ua/assets/uploads/news/publikacii/kostin-canada.pdf> [in Ukrainian].
- Kucheruk, Nina. "Settlement of an administrative dispute with the participation of a judge: why does it not work?" *Law and Business*. https://zib.com.ua/ua/139127-uregulyuvannya_adminsporu_za_uchastyu_suddi_chomu_ne_die.html [in Ukrainian].
- Prushchak, Valeriia. "Settlement of a dispute with the participation of a judge in civil proceedings of Ukraine." PhD diss., National University "Odessa Law Academy", 2020 [in Ukrainian].
- Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe № R (86) 12 on measures to prevent and reduce excessive workload in the courts. http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_5.pdf [in Ukrainian].
- Research of the Razumkov Center from October 9 to 14, 2020 in all regions of Ukraine except the Crimea and the occupied territories of Donetsk and Luhansk regions. <https://rm.coe.int/annex-1-representative-survey/1680a0c2af> [in Ukrainian].

Roksolana Khanyk-Pospolitak, Roman Nuryshchenko

SETTLEMENT OF DISPUTES WITH THE PARTICIPATION OF A JUDGE: IS THIS PROCEDURE EFFECTIVE?

The article studies the effectiveness of the institution of dispute resolution with the participation of a judge through the analysis of legislation and judicial practice in all types of proceedings in the courts of first instance, except criminal. It is noted that since 2017, a completely new procedural institute for the settlement of disputes with the participation of a judge has appeared in procedural codes of Ukraine, except criminal, and in judicial practice thereafter. Its introduction into Ukrainian procedural law was with the intention to relieve the judicial system. However, to find out whether this institute has fulfilled the assigned intention, the analysis of judicial practice is required. Accordingly, the analysis of judicial practice has been conducted, comprising all years of existence of this institution in civil, administrative, and commercial litigation in order to determine the frequency and success rates of its application in practice. This revealed that dispute settlement with the participation of a judge in administrative proceedings barely applies. In addition, based on the analysis of one hundred cases for the last period, there are certain categories of cases where dispute settlement with the participation of a judge was used more often. Eventually, it was concluded that today the institute of dispute settlement with the participation of a judge has not been widely used and its effectiveness remains insignificant. Therefore, the institution of dispute resolution with the participation of a judge requires a great reformation – consisting of enforcement of mediation execution by judges, specific ways of resolution of cases belonging to certain categories as well as insertion of corresponding provisions in procedural codes, and popularization to the masses.

Keywords: institution, dispute settlement with the participation of a judge, claim proceedings, civil proceedings, administrative proceedings, commercial proceedings.

Матеріал надійшов 05.08.2021

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)